

**O‘ZBEK VA INGLIZ BOLALAR O‘YINLARIDA SANAMALAR VA
TANLOV MAROSIMLARINING QIYOSIY TAHLILI**

Fayzulloyev Otabek Muhammadovich

Email: roginraz2015@gmail.com

*Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent BuxDU, "Fakultetlararo
xorijiy tillar" kafedrasida professori*

Тел: +998 914105903

***Annotatsiya:** Maqolada o'zbek va ingliz bolalar folkloridagi sanamalar va tanlov marosimlarining o'yin jarayonidagi o'rni va ta'siri tahlil qilingan. Sanamalar bolalar o'yinlarini tashkil etishda muhim rol o'ynab, ularning ijodiy tafakkurini, ijtimoiy munosabatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Maqolada o'zbek va ingliz sanamalarining o'ziga xos xususiyatlari va ularning pedagogik ahamiyati keng yoritilgan. Ushbu marosimlar bolalarga adolatli o'yin qoidalarini o'rgatish, ijtimoiylashuv jarayonini kuchaytirish va milliy madaniyatni o'zlashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.*

***Kalit so'zlar:** bolalar folklori, sanamalar, tanlov marosimlari, o'zbek bolalari, ingliz bolalari, ijodiy tafakkur, ijtimoiylashuv, adolatli o'yin qoidalari, milliy madaniyat.*

Bolalar folklori milliy madaniyatning ajralmas qismi bo'lib, u bolalarning ijodiy tafakkurini, ijtimoiy va ruhiy rivojlanishini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Folklorning bu turi nafaqat bolalarga o'yin-kulgi va zavq bag'ishlaydi, balki ularga hayotiy tajriba, madaniy qadriyatlar va ijtimoiy munosabatlarni o'rgatishda ham katta yordam beradi. O'zbek va ingliz bolalar folklorida sanamalar va tanlov marosimlari keng qo'llanilib, ularning bolalar o'yinlaridagi roli va ta'siri katta ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada sanamalar va tanlov marosimlarining o'ziga xos xususiyatlari va ularning bolalar o'yinlariga ta'siri keng tahlil qilinadi.

O'zbek bolalar o'yinlarida sanamalar o'yinlarning muhim qismidir. Ular odatda o'yin boshlanishida kimning navbati ekanligini aniqlash, o'yinchilarni tanlash yoki o'yinda kim ishtirok etishini belgilash uchun ishlatiladi. Sanamalar, ko'pincha, ritmik va qiziqarli so'zlar bilan tuziladi, bu esa bolalarning diqqatini tortadi va ularni faol o'yin jarayoniga jalb qiladi. Masalan, "G'ani bobo o'libdi, moshinasi qolibdi" kabi sanamalar o'zbek bolalari orasida keng tarqalgan va juda mashhur. Bu sanamalar yordamida bolalar o'z o'yinlarini tashkil etadi, kim o'yinchi, kim kuzatuvchi bo'lishini aniqlashadi.

Sanamalar orqali bolalar faollikka undaladi, ularning matematik tafakkuri rivojlanadi, shuningdek, ijtimoiy muloqot qilish qobiliyatlari oshadi. O'zbek bolalar folklorida sanamalar qisqa, ritmik va o'rganuvchan bo'lib, bolalar ularni osonlik bilan eslab qolishadi va o'z o'yinlarida qo'llashadi. Misol uchun, "Yetti – ketdi" kabi sanamalar bolalar orasida o'yinchilarni tanlashda yoki vazifa berishda keng qo'llaniladi. Bu sanamalar orqali bolalarda tezkor fikrlash qobiliyati rivojlanadi va ularni o'yin davomida tezkor qarorlar qabul qilishga o'rgatadi. Bunday sanamalar o'zida o'yin qoidalarini anglatadi va bolalarga adolatli o'yin qoidalarini o'rgatishda yordam beradi.

Ingliz bolalar o'yinlarida ham sanamalar muhim o'rin tutadi. Ingliz folklorida sanamalar bolalarning o'yinlarini tashkil etishda va ularning o'yinchilarini tanlashda asosiy vosita sifatida ishlatiladi. Ingliz bolalar folklorida sanamalar orqali o'yin jarayoni tartibga solinadi va bolalar o'rtasida teng huquqli ishtirokni ta'minlashga harakat qilinadi. Masalan, "Eenie, Meenie, Miney, Mo" kabi sanamalar bolalar orasida kimning navbati ekanligini aniqlash uchun qo'llaniladi. Bu sanamalar yordamida bolalar o'yin davomida teng huquqlilikni his qiladi va o'yin qoidalariga rioya qilishni o'rganadilar.

Ingliz sanamalarida odatda har bir ishtirokchi teng imkoniyatga ega bo'ladi, bu esa bolalarga adolatli o'yin tuyg'usini uyg'otadi. Bolalar birgalikda o'ynash, bir-birlarini tushunish va hamkorlikda harakat qilishni o'rganadilar. Ingliz sanamalarining ko'p qismi ritmik va quvnoq bo'lib, ular bolalar uchun o'yin-kulgi va zavq manbai hisoblanadi. Ushbu sanamalar orqali bolalar birgalikda o'ynashni,

bir-birlariga hurmat bilan munosabatda bo'lishni o'rganadilar, bu esa ularning ijtimoiylashuv jarayoniga katta hissa qo'shadi. Ingliz sanamalarining yana bir o'ziga xos xususiyati – bu sanamalar ko'pincha o'yin qoidalarini belgilash va o'yinchilarni tanlashda qo'llaniladi, bu esa bolalarga o'yin qoidalarini yaxshi tushunish va ularga rioya qilish imkonini beradi.

Sanamalar va tanlov marosimlari bolalar o'yinlarida nafaqat qiziqarli element, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. Ushbu marosimlar bolalarning nutqiy rivojlanishiga, ijodiy tafakkurini shakllantirishga va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Sanamalar orqali bolalar o'yin qoidalariga rioya qilishni o'rganadilar, bu esa ularning adolatli o'yin o'ynash qobiliyatini rivojlantiradi. Sanamalar, shuningdek, bolalarning matematik va mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda ham katta rol o'ynaydi. Masalan, sanamalar orqali bolalar sanash, o'yinchilarni tanlash yoki qoidalarni belgilashda aniq va mantiqiy qarorlar qabul qilishni o'rganadilar. Bu jarayon orqali bolalar birgalikda ishlash, bir-birlariga yordam berish va o'zaro hurmat bilan munosabatda bo'lish kabi ijtimoiy qobiliyatlarni rivojlantiradi.

O'zbek va ingliz bolalar folklorida sanamalar bolalarga o'yin qoidalarini o'rgatish va ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishda katta rol o'ynaydi. Sanamalar bolalarga adolatli o'yin qoidalarini tushuntiradi, ularning muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradi va ijtimoiylashuv jarayoniga yordam beradi. Bu jarayon orqali bolalar birgalikda o'ynash, bir-birlariga hurmat bilan munosabatda bo'lish, jamoada ishlash va o'yin qoidalariga rioya qilishni o'rganadilar. Sanamalar, shuningdek, bolalarga o'yin jarayonida faollik va tezkor qarorlar qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, sanamalar va tanlov marosimlari o'zbek va ingliz bolalar folklorining ajralmas qismi hisoblanadi. Ushbu vositalar bolalar o'yinlarida nafaqat qiziqarli element sifatida emas, balki tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgan vosita sifatida ham qo'llaniladi. Sanamalar bolalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, adolatli o'yin qoidalarini o'rgatish va ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, ular bolalarning milliy

madaniyatini, xalqning tarixiy va madaniy qadriyatlarini o'rganish va o'zlashtirish uchun katta imkoniyat yaratadi. Sanamalar va tanlov marosimlari orqali bolalar milliy identifikatsiyasini shakllantiradi va o'z xalqining boy madaniy merosini saqlash va boyitishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Bolton, H. C. «Bolalar Qo'shiqlari». 1888.
2. Oring, Elliott. «Hisoblash An'anasi va Matematikasi Haqida». 1997.
3. Goldshtein, Kennet S. «Hisoblash Strategiyasi: Filadelfiyadagi Bolalar Bilan Olib Borilgan Dala Ishlari». 1971.
4. Arleon, Roger. «Hisoblash Strategiyasi: Sen-Nazer, Fransiyadan Olingan Dalillar». 1991.
5. Zaripov, H. «O'zbek Bolalar Folklori va Uning Xususiyatlari». Toshkent: Fan Noshriyoti, 2005.
6. Turdimov, Sh. «O'zbek Bolalar O'yinlari: An'analar va Zamonaviylik». Toshkent: O'qituvchi Noshriyoti, 2010.
7. Turg'unov, Sh. «O'zbek Folklorshunosligi Tarixi». Toshkent: Sharq Noshriyoti, 2015.
8. Safarov, O. «Bolalar Folklorining Tarbiyaviy Ahmiyati». Toshkent: Adabiyot Noshriyoti, 2008.
9. Fayzullayev M. B., Fayzulloyev O. M., Saidova M. M. Images of animals in the Legends of Haji Nasretdin //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – T. 10.
10. Fayzullov O. M., Rakhimov M. M. THE WOMAN HAS BEEN IN HIS POWER (ABOUT THE WORKS OF WILKIE COLLINS) //IEJRD-International Multidisciplinary Journal. – 2021. – T. 6.